Review

An overview of the challenges of inclusive schools Exceptional Children

Maryam Hasannejad Reskati[1], Seyed Hamzeh Hosseini[2], Mohamad Kazem Fakhri [3*]

1. Phd Student in sychology Educativ, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.
2 Professor of Psychiatry,Psychiatry and Behavioral Sciences Research Center, Addiction Institute,Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran.
3. Department of Psychology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran
*. Corresponding Author: E-mail: Fakhri@iausari.ac.ir

(Received 31 May 2016; Accepted 8 February 2017)

Abstract

Pervasive Education as an efficient method has been drawing increasing attention in the recent years. To provide equal educational facilities for all children in the society is of the basic principles of the educational system in Iran. After family, educational system exerts the highest influence on an individual's development, based onwhich there are two general approaches where the one dealing with providing service for all individuals in such a manner that no one is isolated from the ordinary background of the society is considered the appropriate one. As the population of the country declines and the required work force in future needs to increases, the children with special needs and capabilities can be benefitted in society. Based on this, they have to be particularly focused.

The method applied in this study is analytical. A comprehensive review has been done with all the words onexceptional children, coed schools, pervasive education in the databases - Iran medex, Since directGoogle scholar, SID- stressing domestic researches. The findings indicate thatthe negative attitude of the teachers toward attracting and covering the children with special needsimpedes the implementation ofmaking the pervasiveprojectto be realized. Crowded classrooms, lack of suitable space,lack of rehabilitation services andinadequately monitoring the peers' negative relationships is of other barriers. Of course, the studies suffer from some drawbacks like being done on a certain group and that most of them were done in the initial stages of the project. Generally speaking, we need to implement the project in all centers and then to follow up its challenges. It is imperative to train the average teachers and the liaison ones and solve their problems, help them to modify their attitude and invite their parents to cooperate.

Keywords:Exceptional Children, Pervasive Education, Coed Schools, Attitude, Challenge.

Clin Exc 2017; 6(1): 25-34 (Persian).

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

تعالی بالینی
آموزشی- پژوهشی
دوره ششم شماره ۱(۳۴-۲۵)

مروری بر چالش‌های کودکان استثنایی مدارس فراگیر

مریم حسن‌نژاد رسکتی[۱]، سید حمزه حسینی[۲]، محمد کاظم فخری[۳*]

چکیده

آموزش فراگیر به‌عنوان روش کارآمد در سال‌های اخیر به‌صورت فزاینده‌ای موردتوجه قرارگرفته است. فراهم کردن امکانات آموزشی و پرورش یکسان برای تمام کودکان جامعه از اصول مسلم نظام آموزشی کشور ما است. نظام آموزشی پس از نهاد خانواده بیشترین اثرگذاری را بر رشد فرد دارد. دو رویکرد کلی بر این اساس وجود دارد که رویکردی که به ارائه خدمات به‌تمامی افراد جامعه به‌گونه‌ای می‌پردازد که هیچ فردی از بستر عادی جامعه جدا نشود روش مناسب شناخته می‌شود. با روند رو به کاهش جمعیت کشور و نیاز به نیروی کار در آینده می‌توان از کودکان با نیاز ویژه و توانایی‌های آن‌ها در جامعه استفاده نمود براین اساس باید توجه ویژه به آن‌ها صورت گیرد. روش انجام مطالعه از نوع تحلیلی می‌باشد. مروری جامع با کلیدواژه‌های کودکان استثنایی، مدارس تلفیقی، آموزش فراگیر در پایگاه‌های Google scholar، Since direct، Iran medex، SID، Mgiran با تأکید بر پژوهش‌های داخلی انجام شد. یافته‌ها نشان از نگرش منفی معلمان در جذب و تحت‌پوشش قرار دادن کودکان با نیاز ویژه دارد که مانع اجرای طرح فراگیر سازی است. کلاس‌های شلوغ، عدم فضاسازی مناسب، کمبود خدمات توان‌بخشی و نظارت ناکافی بر روابط منفی هم‌سالان از موانع دیگر است. البته پژوهش‌ها محدودیت‌هایی من‌جمله توجه به گروه آماری خاص و بررسی مراحل ابتدایی اجرای مطالعه داشته است، در مجموع نیازمند اجرای طرح در همه مراکز و سپس پیگیری چالش‌های آن، ضروری است به معلمان عادی و رابطین آموزشی و پرورشی آموزش داده و مشکلات آن‌ها حل شود نگرش آن‌ها اصلاح‌شده و از همکاری والدین نیز استفاده نمود.

واژه‌های کلیدی: کودکان استثنایی، آموزش فراگیر، مدارس تلفیقی، نگرش، چالش.

مقدمه

آمارهای جهانی نشان می‌دهد که در هر جامعه بیش از ۱۰ درصد کودکان با ویژگی‌های متفاوت نسبت به سایر کودکان متولد می‌شوند که از نظر جسمی و ذهنی با کودکان عادی تفاوت دارند این گروه از کودکان موردتوجه مسئولان تعلیم و تربیت کشورها هستند و تاکنون برای آموزش‌وپرورش آن‌ها برنامه‌های خاصی تدوین‌شده است(۱).

آموزش‌وپرورش برای قرن بیست و یکم چهار مؤلفه یادگیری برای زیستن، یادگیری برای عمل کردن، یادگیری برای دانستن و یادگیری برای باهم زیستن را مدنظر قرار می‌دهد(۲).

۱. گروه روانشناسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.
۲. استاد روان‌پزشکی، مرکز تحقیقات روان‌پزشکی و علوم رفتاری، موسسه اعتیاد، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران.
* نویسنده مسئول: ساری، دانشگاه آزاد واحد ساری، گروه روانشناسی. E-mail: Fakhri@iausari.ac.ir
تاریخ دریافت:۱۳۹۵/۳/۱۱ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۱۳۹۵/۱۰/۲۷ تاریخ پذیرش:۱۳۹۵/۱۱/۲۰

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

بر این اساس آموزش فراگیر الگوی مناسب مبتنی بر توجه به حقوق همه انسان‌ها در بهره‌گیری یکسان و برابر از امکانات جامعه است(۳).

در بسیاری از کشورها برای دانش‌آموزان با مشکلات خاص همچون دانش‌آموزان مرزی امکانات حضور در مدارس عادی فراهم‌شده است تا مانند دیگر دانش‌آموزان بدون مشکل به تحصیل اشتغال داشته باشند، زیرا در آن صورت هم از امکانات عمومی آموزش‌وپرورش عادی بهره‌مند می‌شوند وهم تحت برچسب استثنایی بودن و متفاوت بودن قرار نمی‌گیرند و این عمل در اصطلاح فنی عادی‌سازی، یکپارچه‌سازی و آموزش فراگیر نام‌گرفته است که بعضاً با مشکلاتی مواجه است(۴).

این رویکرد در کشور ما اوایل دهه ۸۰ در دو مرحله آزمایشی به اجرا درآمد مرحله اول آزمایشی در دو استان بین سال‌های ۸۳-۸۰ و مرحله بعد بین سال‌های ۸۹-۸۶ در هفت استان همدان، تهران، فارس، خوزستان، مازندران، کردستان، هرمزگان اجرا شد(۵)

هم‌اکنون ۱۲۲ هزار دانش‌آموز استثنایی در سال تحصیلی ۹۵ در ۱۶۰۰ مدرسه تحصیل می‌کنند که ۷۲ هزار نفر آن‌ها در مدارس خاص در حال تحصیل هستند(۶)

باوجود و حضور کودکان دچار نارسایی در اجتماع، بیشتر اوقات به نیازها و توانایی‌های آن‌ها توجه نمی‌شود شاید دلیل عمده این امر عدم شناخت کافی و مناسب افراد جامعه از ویژگی‌های این گروه است و غالباً نیاز آن‌ها مورد شناسایی قرار نمی‌گیرد و تصور می‌شود که آن‌ها چیزی برای ارائه ندارند(۱). در کنار آن نافعالی که اغلب با نارسایی‌های یادگیری ویژه همراه است احتمالاً از ایجاد رشد روابط مثبت با همسالان جلوگیری می‌کند(۷).

مطالعات فراوانی همگام با اجرای آموزش فراگیر انجام شد و امکانات و هزینه بسیاری در خدمت اجرای این طرح آموزشی قرارگرفته است با توجه به تأکید جامعه جهانی به یکپارچه‌سازی آموزشی به نظر می‌رسد در صورت عدم موفقیت این طرح آموزشی و عدم اجرای دقیق آن، لطمات آموزشی، فرهنگی، عاطفی و اجتماعی شدید و غیرقابل جبرانی به کودکان با نیاز ویژه، خانواده‌هایشان و حتی کلیه افراد جامعه وارد شود(۱). احترام گذاشتن به افراد جامعه حتی افرادی با نیازهای ویژه بخصوص از سنین پایین در تمامی مراحل آموزشی لازم است درواقع آموزش فراگیر نشان از حقوق افراد است لذا پرداختن به این موضوع و بررسی موفقیت‌ها، تأثیرگذاری‌ها و چالش‌های آن می‌تواند علاوه بر شناسایی نقاط ضعف و قوت این طرح در برنامه‌ریزی آینده، بهبود اجرای طرح و فرهنگ‌سازی در جامعه کمک نماید. البته در این زمینه همکاری بخش‌های دیگر مانند؛ توان‌بخشی، علوم پزشکی و رسانه‌ها نیز لازم است. با توجه به اینکه مازندران یکی از هفت استان شرکت‌کننده در طرح مذکور است درصدد برآمدیم به بررسی چالش‌های موجود بر اساس تحقیقات انجام‌شده بپردازیم تا کمکی برای رفع مشکلات این کودکان باشد.

روش مطالعه

روش انجام مطالعه از نوع تحلیلی و ابزار مطالعه متون موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی Mgiran، SID scholar، google، Iran medex، Since dire و با کلمات کلیدی؛ آموزش فراگیر کودکان استثنایی، آموزش تلفیقی است که از میان آن ۵۰ مقاله به زبان فارسی به دست آمد و پس از بررسی ۱۱ یافته با تأکید بر پژوهش‌های این طرح در ایران وارد مطالعه شدند. معیار ورود به این پژوهش مقالاتی در مورد مدارس تلفیقی و فراگیر از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۴ است و معیار خروج سایر مقالات درباره کودکان استثنایی و قبل از سال استثنایی ۱۳۸۰ می‌باشد.

یافته‌ها

یکی از راه‌های تعیین میزان موفقیت هر برنامه، بررسی نتایج حاصل از اجرای آن و پیدا کردن مشکلات و موانع بر سر راه آن است در بررسی‌های انجام‌شده چالش‌هایی در رابطه با سه گروه به دست آمد که نقش اساسی در پیشبرد آموزش فراگیر دارند.

از شروع آموزش فراگیر نگرش معلمان و مسئولین برای اجرای این طرح طی پژوهش‌هایی موردبررسی قرار

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

گرفت بنابراین یکی از چالش‌های موجود نگرش معلمان است. پژوهش‌ها از طرف دیگر بر روی والدین کودکان دچار معلولیت نشان از نگرانی آن‌ها دارد دسته سوم مطالعات نشان داد که تمایل دانش‌آموزان عادی و نگرش آن‌ها نسبت به این کودکان بر اجرای طرح تأثیرگذار است. نتایج برخی یافته‌ها نیز بر مهارت اجتماعی و خودکارآمدی متناقض بود. پژوهش‌ها بیشتر در حیطه کودکان نابینا، ناشنوا، کم‌شنوا که بیشتر از نوع ارزشیابی بودند.

نتایج حاصل از پژوهش‌ها در ایران چالش‌هایی را در سه حیطه معلمان عادی و رابط، همسالان و والدین نشان داد علاوه بر این مطالعات نتایج تفاوت‌هایی در مورد کفایت اجتماعی و خود کارآمدی ناشی از اجرای طرح را نشان می‌دهد به‌طور مثال هاشمی نصرت‌آبادی و بیرامی در مقایسه کفایت اجتماعی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان دارای نیاز ویژه اثربخشی روش آموزش استثنایی را نسبت به روش تلفیقی و عادی مطلوب‌تر گزارش کردند(۸) درحالی‌که اکثر پژوهش‌ها بر روی کودکان اوتیسم و کم‌شنوا، اثربخشی روش آموزش فراگیر را نشان داد(۹). در پژوهش جهانی و همکاران از دیدگاه معلمان بین سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان یکپارچه‌سازی شده و غیریکپارچه تفاوت معناداری وجود ندارد، ولی والدین مدارس یکپارچه را مؤثر توصیف کردند. از دید معلمان در این پژوهش پرخاشگری کودکان یکپارچه‌سازی شده بیشتر اما درجه اضطراب کودکان استثنایی بیشتر است(۱۰) این سؤال مطرح می‌شود چرا نتایج گاهی منفی گزارش‌شده است؟ پژوهش‌ها بیشتر بر روی کودکان ناشنوا انجام شد و این خود می‌تواند نتایج و چالش‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. ادراک منفی افراد نسبت به افراد دارای ناتوانی می‌تواند اثرات زیانباری بر مفهوم خود، عزت‌نفس و استفاده از خدمات توان‌بخشی حرفه‌ای افراد دارای ناتوانی بگذارد(۱۱)

گرچه در این راستا شایستگی و آموزش معلم مهم ارزیابی می‌شود(۱۲). شاید دیدگاه معلم و آگاهی آن‌ها در پیشبرد طرح تأثیرگذار باشد.

معلمان عادی و رابط

پرهون و همکاران با نیازسنجی معلمان عادی و رابط کودکان با آسیب شنوایی در مدارس فراگیر شهر تهران نگرش معلمان به این طرح را مثبت ارزیابی کردند اما دانش آن‌ها ناکافی و ناکارآمد بوده و به‌تبع آن مهارت ضعیف و ابتدایی در پاسخگویی به نیاز دانش‌آموزان با آسیب شنوایی داشتند(۱۳). پژوهش‌های دیگری نیز بر نگرش مثبت معلمان عادی و رابط مدارس فراگیر به فراگیر سازی تأکید دارد(۱۷-۱۴)

از دیدگاه معلمان ابتدایی میزان موفقیت آموزش فراگیر کودکان استثنایی نشان از رشد ابعاد مختلف آموزش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه دارد(۱۸) در واقع در بررسی نیازهای دانشی و عملکردی و نگرش معلمان برای این کودکان نگرش مثبتی وجود دارد. معلمان اذعان می‌کنند که دانش محدود و عملکرد نامناسبشان بر نگرش آن‌ها بر فراگیر سازی اثر منفی گذاشته و تأکید می‌کنند که این دانش ناکافی مانع نگرش و مانع عملی برای اجرای طرح فراگیر سازی به‌حساب می‌آید(۲۰-۱۹). به‌طورکلی نگرش مثبت متغیر مهمی است که بر پیشرفت تحصیلی تأثیر معناداری می‌گذارد و هرچه نگرش معلم مثبت‌تر باشد در اجرای طرح مؤثرتر خواهد بود علاوه بر آن معلمانی که از آموزش ویژه برخوردار شده بودند دیدگاه مثبت‌تری داشتند(۲۱). شاید بتوان گفت که معلمان عادی چون از آینده مبهم طرح و پیامدهای آن مانند استرس شغلی و بالا رفتن درجه دشواری کار دچار نگرانی شده‌اند و با تفکر در این موارد و صرفاً بر اساس مشکلات آن را رد کرده‌اند.

همسالان

در بررسی در حیطه همسالان نتایج حاکی از آن است که دانش‌آموزان عادی عقیده دارند آن‌ها باید با بچه‌های دارای معلولیت رابطه برقرار کنند و این دوستی‌ها وقتی دانش‌آموزان دارای معلولیت در رده‌های عادی تحصیل می‌کنند امکان بیشتری برای رشد و توسعه دارند(۲۲).

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

کودکان با نیاز ویژه در مدارس تلفیقی پذیرش بالاتری توسط همکلاسی‌ها دارند و این موضوع بیانگر این واقعیت است که تجربه تماس و آشنایی با کودکی که نیاز ویژه دارد می‌تواند بر پذیرفته شدن آن‌ها توسط دانش‌آموزان عادی اثرگذار باشد، گرچه برخی پژوهش‌ها طیف ضعیفی را نشان داده است(۲۳).

به‌طورکلی می‌توان گفت که عوامل همسالان و نگرش آنان نسبت به پذیرش کودکان نیاز ویژه در موفقیت طرح تأثیرگذار است(۲۴). دانش‌آموزانی که در مدارس شامل طرح آموزش فراگیر مشغول تحصیل هستند دارای مشکلات اجتماعی کمتر بوده و در تعاملات خود با سایر دانش‌آموزان عادی و همسالان موفقیت بیشتری دارند(۲۵). شرکت دانش‌آموزان در برنامه‌های آگاه‌سازی موجب بهبود نگرش آن‌ها نسبت به همسالان می‌شود(۲۶) درواقع بدون مشارکت و همکاری دانش‌آموزان عادی هرچند شرایط دیگر مهیا باشد اجرای طرح با مشکل روبروست. درواقع مجاورت بدون برنامه‌ریزی نه‌تنها مفید نیست بلکه می‌تواند به بدتر شدن اوضاع بیانجامد. برای اجرای چنین طرحی باید برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی آموزشی مناسب برای تعامل کودکان عادی و ویژه توسط مسئولین و کارکنان صورت گیرد.

والدین

برای اجرای موفقیت‌آمیز رویکرد آموزش فراگیر نیازمند مشارکت بیشتر والدین در تصمیم‌گیری و ارائه خدمات وجود دارد. نگرش والدین مانند نگرش همسالان و معلمان در موفقیت طرح تأثیرگذار است گرچه نگرش والدین در برخی پژوهش‌ها مثبت ارزیابی شد(۱۰) اما گاهی به علت وضعیت اجتماعی ـ اقتصادی نامطلوب می‌تواند تأثیر بسزایی در پیشرفت تحصیلی کودکان داشته باشد(۲۵) تمایل دانش‌آموزان و اولیا برای قرارگیری بین کودکان که مشکل یکسانی دارند و تمایل شدید ادامه تحصیل در این مدارس از جمله موانع گسترش آموزش فراگیر و حضور دانش‌آموزان با نیاز ویژه در مدارس عادی محسوب می‌شود. والدین کودکان استثنایی نگران آن هستند که امکانات و شرایط و کادر متخصص که در مدارس استثنایی در دسترس داشتند در مدارس عادی و منطبق با نیازهای خاص فرزندانشان وجود نداشته باشد. در واقع متمرکز بودن خدمات و امکان وجود تعامل با همسالان ناتوان، نوع برنامه درسی و تعداد کمتر دانش‌آموزان را برای تحصیل فرزندانشان مفیدتر می‌دانند.

بحث و نتیجه‌گیری

آنچه از بررسی پژوهش‌های مربوط به آموزش فراگیر برداشت می‌شود این است که اجرای این روش نه‌تنها باعث بهبود عملکرد تحصیلی کودکان با نیاز ویژه می‌شود بلکه سازگاری اجتماعی آن‌ها را بالا می‌برد پژوهش‌ها نتایج دوگانه‌ای را اعلام کردند در برخی پژوهش‌ها نتایج آگاه‌سازی را بر نگرش دانش‌آموزان در زمینه جامعه‌پذیری و موقعیت تحصیلی نسبت به همسالان در مدارس تلفیقی مثبت ارزیابی کردند(۲۶) در برخی دیگر نتایج حاکی از اثرپذیری شادکامی در این دانش‌آموزان با حضور در مدارس تلفیقی دارد(۲۷) در برخی دیگر معلمان این روش(یکپارچه‌سازی) را مؤثر نمی‌دانند(۱۰).

نبودن معلمان رابط قوی همچنین نارضایتی اولیا دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، کمبود خدمات توان‌بخشی، و روابط منفی با همسالان از جمله مواد نگرانی‌ها است علاوه بر آن بیشتر مطالعات روی گروه کوچکی مانند ناشنوایان، کم‌بینایان انجام شد(۹-۸،۱۳،۲۵) و اجرای آموزش فراگیر نیز بر روی کودکان دبستانی به بالاتر است(۱۱) که خود می‌تواند بر نتایج تأثیرگذار باشد. علاوه بر این نکاتی نیز در انجام پژوهش‌ها ممکن است نتایج پژوهش را تحت تأثیر قرار داده باشد از جمله اینکه خطا در گزینش جامعه و نمونه وجود دارد زیرا نمونه‌گیری از تمامی کودکان با شدت‌ها و نیازهای مختلف نبوده و علاوه بر آن چون نمونه کوچک و غیر تصادفی است ر وایی درونی و بیرونی آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد و قابل‌تعمیم به جامعه نیست(۹-۸،۱۸) در واقع مشکل پس رویدادی بودن پژوهش‌ها غیر تصادفی بودن نمونه‌ها را ناممکن کرده است. همچنین وجود کودکان مانند نابینا و

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

ناشنوا و دارای هوش و استعداد بالاتر، شرایط اقتصادی و اجتماعی مختلف می‌تواند بر نتایج اثرگذار باشد.

عدم طراحی مطالعات بلندمدت(کوهورتی) اجرای این طرح را با کاستی روبرو خواهد کرد زیرا آثار درازمدت فراگیر سازی و انتقال به زندگی بزرگ‌سالی و ورود به جامعه خارج از مدرسه مشخص نیست. همچنین در پژوهش‌ها شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی نمونه‌ها لحاظ نشده است و این می‌تواند بر ارزیابی‌ها خصوصاً بر یافته‌هایی که در بررسی نگرش والدین و معلمان و مهارت اجتماعی کودکان انجام شد اثرگذار باشد. همچنین پژوهش‌ها در هفت استان اجرای طرح انجام شد که می‌تواند با اجرای وسیع و در تمامی گروه‌ها و مراکز چالش‌های بیشتری ایجاد کند.

گرچه برخی موانع مسیر اجرایی آموزش فراگیر را دچار مشکل کرده است تلاش در جهت کم کردن مشکلات آینده روشنی در بردارد. در زمینه آموزش فراگیر معلم می‌تواند از یک یا چند رویکرد محوری برای دانش‌آموزان عادی و یک یا چند رویکرد یادگیری محوری دیگر برای دانش‌آموزان ویژه کلاسش داشته باشد(۲۸) با چنین رویکرد سیالی می‌توان به نحو شایسته‌ای به نیازهای مختلف و گاه پیش‌بینی‌ناپذیر دانش‌آموزان با نیاز ویژه پرداخت(۲۹). اجرای این طرح در حال حاضر برای تمامی گروه‌های کودکان ویژه میسر نیست ولی برای کودکان با آسیب خفیف قابل‌اجراست گرچه برخی پژوهش‌ها تفاوتی در نگرش دانش‌آموزان این مدارس با مدارس غیرفراگیر نسبت به این کودکان بیان نکردند(۳۰) حضور کودکان عادی در کنار این کودکان به آن‌ها خواهد آموخت که چطور باید از راهبردهای مؤثری برای حل مشکلات استفاده کنند و حس نوع‌دوستی آن‌ها را افزایش می‌دهد یاد می‌گیرند چطور در کنار افراد جامعه زندگی کنند. بر این اساس برای چالش‌های گفته‌شده پیشنهادها زیر مطرح می‌گردد.

دستورالعمل‌های آموزش فراگیر روشن باشد ناهماهنگی‌ها بین آموزش‌وپرورش استثنایی و عادی و سایر ارگان‌های مؤثر کاهش یابد، فضای فیزیکی و تجهیزات مناسب فراهم گردد.

آموزش‌های لازم به معلمان رابط و عادی داده شود آموزش ضمن خدمت می‌تواند مؤثر باشد. فراهم کردن امکانات و حمایت‌های تشویقی، ساعات کاری کمتر در بهبود اجرای طرح مؤثر است دوره آموزش کوتاه‌مدت و برگزاری جلسات با معلمان موفق بر توانمندی و نگرش معلمان تأثیرگذار خواهد بود از همکاری والدین استفاده بیشتری شود. برنامه‌ریزی در جهت برگزاری جلسات آموزش خانواده برای اولیا با هدف شناخت بهتر و برخورد مناسب با رفتارهای چالش‌انگیز کودکانشان از اولویت‌ها باشد.

همچنین پیشنهاد می‌شود بررسی‌های مروری و پژوهش‌ها برای آموزش فراگیر به‌صورت منظم انجام گردد تا چالش‌های جدید شناخته و برطرف گردد زیرا با افزایش تعداد کودکان ویژه شرکت‌کننده در طرح فراگیر سازی چالش‌های جدید به وجود خواهد آمد که نیازمند بررسی است.

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

جدول شماره ۱: جدول نتایج تحقیقات اجرای طرح مدارس فراگیر در داخل کشور					
تحقیق	سال	گروه هدف	تعداد نمونه	روش آماری	یافته‌ها
غفاری و همکاران	۱۳۹٤	کودکان استثنایی	۱۵۱	امستقل- ضریب همبستگی پیرسون	نگرش معلمان دچار نارسایی مثبت است.
شمسی و همکاران	۱۳۹۳	کودکان با اختلال جسمی حرکتی	٦۲	تحلیل واریانس ۲ عاملی-آزمون توکی	بهبود نگرش همسالان
نریمانی و همکاران	۱۳۹۳	کودکان کم‌شنوا	۵۰	MANOVA	اثرپذیری شادکامی از وضعیت مدرسه تلفیقی
پرمون و همکاران	۱۳۹۳	کودکان کم‌شنوا	۱۰۰	آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری	دانش ناکافی، نگرش مثبت و عملکرد ضعیف معلمان
جهانی و همکاران	۱۳۹۲	کودکان کم‌شنوا	۳٦	واریانس یک‌طرفه(ANOVA)	از نظر معلمان یکپارچگی مؤثر نبود اما والدین آن را مؤثر توصیف کردند.
هاشمی و همکاران	۱۳۹۲	کودکان با نیاز ویژه	٦۷	LSD-ANoVA-MANOVA	افزایش کفایت اجتماعی و خودکارآمدی در طرح فراگیر
قره‌خانی و همکاران	۱۳۸۹	کودکان ناشنوا	٦۰	امستقل تحلیل واریانس یک طرفه	تأثیری در نگرش معنادار
فرج الهی	۱۳۸۸	کودکان کم‌شنوا	۱۵۵	Tstudent	تأثیر پایین بر مهارت کودکان و رفتار ضداجتماعی بیشتر و افسردگی کمتر
به‌پژوه و همکاران	۱۳۸٤	کودکان کم‌شنوا	٦۰	آزمون و تحلیل واریانس چندمتغیری	افزایش میانگین مهارت‌های اجتماعی
مینایی و همکاران	۱۳۸۱	کودکان کم‌شنوا	۲۳۱	رگرسیون- امستقل	تأثیر نگرش همسالان معلم و والدین نسبت طرح
عنایتی و همکاران	۱۳۸۰	کودکان استثنایی	٦۰	امستقل و آزمون فریدمن	اجرای آموزش فراگیر در رشد ابعاد مختلف آموزش متغیر است.

References

1. Ziaei S. The global morement towards inclusive education Except Edu. 2003;18(9):33-34.
2. Saei Manesh S. Philosophy and principle of inclusive.j ducation. Except Educ. 2010;98(9): 66-67.
3. Idol L. Tward inclusion of special education Student in general educaton a program evalution of eight school.j Remedial spec Educ. 2006; 27 (2): 77-94.
4. Visme AA. The Association between some factors with teachers attitude toward slow leaner student in educational integration in regular school.j Res Except child. 2005;5(4)451-464.
5. khadmi, M. Integrated education and inclusive consider. J Exceptional. 2014: 125: 1-2.
6. Availabel from: http://www.tnews.ir/Tags/ archive/5c2d71417166.Accessed oct 30, 2016.
7. Wang BYL, Wang R. Role taking skills in normal achieving and learning disabled children. j Learning Disability Quarterly. 1980; 3(2): 11-17
8. Hashemi NA, Beyrami Nt. Comparing social capability and education self efficacy between students with speciall needs and normal students with inclusive, speciall and normal students. J Modern psychological research Quartery. 2013; 8(30): 205-224.
9. Behpajaooh A, Ghobari B, Heejazi E, Hosseni khanzade A. Comparag social abilities among hard heaing students in inclusive and exception school. J of psychology and education. 2004; 35(2): 63-82.
10. Jahani GH, Kaka Joybari AA, Taghizade, M.E. Surround effects of hearing-impaired students in regular schools on their social adjustment. J of stsnayy. 2013;3(12):143-164.
11. Goreczny AJ, Bender EE, Caruso G, Feinstein CS. Attitudes toward individuals with disabilities: Results of a recent survey and implications of those results. Research in developmental disabilities. 2011; 32(5):1596-1609.
12. Fathgharib BR, Hassanzadeh S. Principals' Attitude toward Inclusive

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

Education and Related Factors. JOEC. 2011; 10 (4):359-368.
13. Parhoon K, Bodaqi M, Movalleli G, Hasanzadeh S, Amrai KS. Assessing requirements for Teaching Amrai, K. Assessing requirements for teaching normal Teachers and hard hearing children connector in Tehran inclusive chools. J Disabilites research. 2014; 4(8): 1-11.
14. Jarque Fernandez S, Tarraga Minguez R, MirandaCasas A. Teachers Knowledge, misconceptions, and lacks concerning Attention Deficit Hyperactivity Disorder. J Psicothema. 2007;19(4):585-589.
15. Behpagooh A, Kakabararie K, Shekohi Yekta M, Lavasani GM. A Comparison of teachers and interpreters of children with hearing impairment towards Effectivenss Plans educational integration. Researh on Exceptional Children. 2008;86(3):295-306.
16. Behpajooh A, Torabi A. Comparison of special and regular teachers attitudes and identifying teacher related variables towards visually impaired studentsand their educational integration.J Contemporary Psychology. 2008; 3(2):50-60.
17. Koosha M, Soleymani R, Mehrabadi A. Knowledge, Attitude and Performance of Primary School Teachers Dealing with Attention Deficit Hyperactivity Disorder. J of Guilan University of Medical Sciences. 2011; 20(80):26-33.
18. Enayati T, Zameni f, Behnamfar R, Fallah F. Success rate For inclusive education among exceptional students in view of elementary Teachers in sari. J Tranian Quarterly of Eduction strategies. 2012; 4(4): 183-188.
19. Akpan Mu, ikpeme EE, utuk E-o. teacher's knowledge and attitudes towards sezaure dissor:a comparative study of urban and rural school teachers in Akwa Ibon state, Nigerrian J of cline pract. 2013; 16(3): 365-342.
20. Leung C, mak k. Traning, understanding, and the attitudes of primary school Teachers regading inclusive education in Hong Kong. International J of Education Research. 2010; 14(8): 829-843.
21. Ghaffari E. Examining the view of Teachers at inclusive schools fod implementing this project inclusion of children with defect.J Exceptional students quarty. 2015; 15(4): 53-60.
22. Adib Sereshki N, Salhyvr Y. Peer acceptance of students with physical disability in inclusive schools and non-consolidated Tehran. J Rehabilitation. 2005;6(3):29-35.
23. Hendrickson J.M, ShokohiYekta M, HamreNietupski S, Gable R. Middle and high school students perceptions on being friends with peers with sever disabilities. ExceptionalChildren. 1996; 63(1): 19-29.
24. Minaei A, Visme AA, Hasanzade S. The Effective Factors on the School Achievement of Integrated Hearing Impaired Students. JOEC. 2002; 2(2):171-190.
25. Dizadarevic A. Inclusive education in Rosnia and Herzegorina. china Educ Rev. 2010; 7(3): 92-100.
26. Gharekhani A, Behpajooh A, Msomian M, Khaledian, M.Comparing hosoel students view at inclusive and normal schools about defeat students and intergrating their education Institute for Humanities and cultural stu dies.J comprehessive Human sciens portal. 2010;4(1): 16-25.
27. Narimani, M; Basharpor, S; Alimardani S. Compare the self-esteem and happiness among deaf students in inclusive schools and special Journal exceptional education. 2014;14(1):20-28.
28. Breit Smith A; Busch J; Guo Y. Sharing Expository Texts with Preschool Childreh in Special Education. SIG1 perspective on Language Learning and Education. 2015;22(3): 93-102
29. Coleman M.B; Cramer E; Park Y; Bell SM. Art educators use of adaptions, assistive technology, and special education supports for students With physical,visual,severe and multiple disabilities. J of Developmental and Physical Disabilities. 2015;27(5):637-660
30. Gharekhani, A; Behpajooh, A; Msomian, M; Khaledian, M. Comparing hosoel students view at inclusive and normal schools about defeat students and intergrating their education Institute for Humanities and cultural stu dies.J comprehessive Human sciens portal. 2010;4(1): 16-25.

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

سؤالات

۱- آموزش و پرورش برای قرن ۲۱ چه مولفه‌های یادگیری را مد نظر قرار داده است؟

الف) یادگیری برای زیستن، یادگیری برای باهم زیستن

ب) یادگیری برای عمل کردن

ج) یادگیری برای دانستن

د) همه موارد

۲- در کشور ایران فراگیرسازی از چه سالی آغاز شد؟

الف) اوایل دهه هشتاد در دو مرحله

ب) اوایل دهه هشتاد در سه مرحله

ج) دهه نود

د) دهه هفتاد

۳- تعداد دانش‌آموزان استثنایی کشور در سال تحصیلی ۱۳۹۵ کدام است؟

الف) ۱۲۲ هزار

ب) ۷۵۰۰

ج) ۳۰۰۰

د) هیچ‌کدام

۴- کودکان استثنایی چه کسانی هستند؟

الف) کودکان با ویژگی‌های متفاوت ازنظر جسمی و ذهنی نیاز دارند.

ب) کودکان عقب‌مانده ذهنی

ج) کودکان معلول جسمی

د) همه موارد

۵- چند استان در مرحله اول به‌صورت آزمایش طرح آموزش فراگیر را اجرا نمودند؟

الف) ۲

ب) ۵

ج) ۷

د) ۶

۶- کدام استان طرح آموزش فراگیر در مرحله دوم نبود؟

الف) گیلان

ب) مازندران

ج) خوزستان

د) کردستان

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

۷- در رویکرد آموزش فراگیر دانش‌آموزان با ناتوانی‌های گوناگون کمک‌های تخصصی دریافت می‌کنند؟

الف) کمک‌های تخصصی دریافت می‌کنند.

ب) فقط کمک‌های کلاس را دریافت می‌کنند.

ج) کمک‌های آموزش ویژه بیرون از کلاس را دریافت می‌کنند.

د) کمک‌های تخصص یا آموزش ویژه بیرون از کلاس در به‌عنوان تنها یکی از راه‌های متعدد در دسترس دریافت می‌کنند.

۸- تعداد دانش‌آموزان استثنایی در مدارس خاص چه میزان است؟

الف) ۵۲

ب) ۷۲

ج) ۱۰۰

د) هیچ‌کدام

۹- تعداد مدارس استثنایی در سال ۱۳۹۵ چه میزان است؟

الف) ۱۵۰۰

ب) ۱۰۰۰

ج) ۱۶۰۰

د) ۱۵۰۰۰

۱۰- چرا بیشتر اوقات به نیازهای کودکان استثنایی توجه نمی‌شود؟

الف) عدم شناخت کافی و مناسب افراد جامعه با ویژگی‌های این گروه

ب) تصور اینکه آن‌ها چیزی برای ارائه ندارند.

ج) مشکلات اخلاقی و لجبازی‌های آن‌ها

د) مورد الف و ب

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-13]